

Presidenten: Før Stortinget går over til behandling av dagens kart, vil presidenten referere følgende brev fra statsministeren til Stortingets presidentskap, datert 1. mars 1971:

«Statsministeren tillater seg å anmode Presidentskapet om å få gi en redegjørelse for Stortinget i morgen tirsdag 2. mars om bakgrunnen for at Regjeringen har besluttet å innlevere sin avskjedssøknad.»

Presidentskapet har i møte i dag vedtatt å foreslå for Stortinget at statsministerens anmodning imøtekommes. — Ingen innvendinger er kommet, og forslaget anses bifalt.

Videre har statsministeren forespurt om dette møtet av praktiske årsaker kan utsettes til kl. 13. Presidentskapet finner at denne anmodning bør imøtekommes, og presidenten foreslår at dette møtet avbrytes og settes igjen kl. 13.— Ingen innvendinger er kommet, og det anses bifalt.

Før møtet heves, vil presidenten foreslå at de saker som er ført opp på dagens kart blir utsatt for å slås opp på et senere kart. — Det anses bifalt.

Presidentskapet foreslår videre følgende endringer i programmet for inneværende uke: Møtene i Stortinget onsdag 3. mars kl. 12 og torsdag 4. mars kl. 12 og møtene i Odelstinget og Lagtinget fredag 5. mars kl. 12 bortfaller. I stedet settes møte i Stortinget fredag 5. mars kl. 11.— Ingen innvendinger er kommet, og forslaget anses bifalt.

Møtet hevet kl. 10.10.

—

Stortingets møte ble satt igjen kl. 13.

President: Granli.

Presidenten: Etter det vedtak som Stortinget gjorde tidligere i dag, vil statsministeren nå få ordet.

Redegjørelse fra statsminister Borten vedr. Regjeringens avskjedssøknad.

Statsminister Borten: Jeg har ansett det som en plikt og også som en rett å gi Stortinget en personlig redegjørelse for det begivenhetsforløp som har foranlediget den akutte politiske krisesituasjon vi i dag befinner oss i.

Jeg vil gi en oversikt over de foreliggende fakta, fremsette noen bemerkninger om regjeringsmedlemmers forhold til beskyttede dokumenter av den art det her gjelder, berøre den politiske bakgrunn for krisen og til

slutt gi uttrykk for den konklusjon jeg som statsminister har funnet å måtte trekke.

Den begivenhet som var årsak til det hendelsesforløp som i de siste dager har utløst regjeringsskrisen, var at «Dagbladet» den 19. februar brakte et oppslag om innholdet i en rapport fra den norske ambassade i Brussel. Rapporten var merket FORTROLIG, ikke HEMMELIG som flere aviser stadig har fastslått.

Om det som vedrører meg i denne sammenheng, skal jeg få opplyse følgende:

Mandag morgen den 15. februar hadde h.r.advokat Arne Haugestad i Folkebevegelsen mot norsk medlemskap i Fellesmarkedet etter forhåndsavtale en konferanse med meg på mitt kontor om Folkebevegelsens søknad om statsstøtte til sin virksomhet. I løpet av samtalen utspant det seg også en meningsutveksling om problemer i forbindelse med våre forhandlinger med Fellesmarkedet.

Ved en tilfældighet kom vi senere på dagen til å reise med samme fly til København, og under turen hadde jeg en kort ordveksling med hr. Haugestad, og som et a propos til vår tidligere samtale samme dag viste jeg ham rapporten fra vår Brussel-ambassadør, en rapport som jeg sammen med andre dokumenter hadde tatt med meg i vesken for å lese foran møtet i Nordisk Råd i København.

Fire dager etterpå brakte en medarbeider i «Dagbladet», som på samme tid som så vel jeg som h.r. advokat Haugestad hadde oppholdt seg i København, en artikkel om den nevnte rapport. Dette førte til at det i dagene etterpå i pressen fremkom spekulasjoner om at «Dagbladet»s opplysninger stammet fra meg. Denne mistanken ble den 24. februar uttrykt ganske utilsørt bl.a. i «Morgenbladet».

På dette tidspunkt forelå utsagn fra embetshold i Utenriksdepartementet om at det var utelukket at indiskresjonen kunne føres tilbake til disse hold. Dette, sammen med mistenkeliggjørelsen av meg i pressen, gjorde det nødvendig også for meg å rykke ut. På dette tidspunkt hadde jeg også fått en muntlig forsikring fra h.r. advokat Haugestad om at det var utelukket at han, direkte eller indirekte, var «Dagbladet»s kilde. Jeg ville nemlig være forvisset om at indiskresjonen ikke kunne føres tilbake til meg. På denne bakgrunn sendte jeg så den 24. februar ut en pressemelding der jeg kunne slå fast at jeg ikke var «Dagbladet»s kilde.

Fordi det både av pressen og av enkeltpersoner har vært hevdet at jeg ikke hadde dekning for å si dette — det har vært hevdet og hevdes fortsatt trass i at jeg både i presse og i kringkasting har tilbakevist det —

skal jeg igjen få gjenta at jeg altså hadde den forsikringen fra h.r.adv. Haugestad før jeg sendte ut pressemeldingen den 24. februar. Jeg må vel også kunne få lov å tilføye at jeg måtte tro h.r.advokat Haugestad på hans ord. Jeg vil også få lov å føye til at jeg overfor hr. Haugestad gjorde det klart at dersom det ikke med visshet kunne benektes at jeg var kilden, så ville jeg øyeblikkelig legge fram alle opplysninger om at jeg hadde vist rapporten til ham, for Regjeringen og for offentligheten, slik at ikke andre uskyldige skulle mistenkes.

Jeg er klar over at jeg kan kritiseres for at jeg ikke allerede i denne pressemeldingen gjorde det klart at jeg hadde gjort meg skyldig i den ubetenksomhet å la en fremtredende representant for Folkebevegelsen se den omtalte rapport. Denne kritikk tar jeg innover meg, men vil dog til forklaring tilføye at jeg helst ville ha h.r.advokat Haugestads forsikring skriftlig før jeg uttalte noe om dette i Regjeringen eller til offentligheten. Fredag formiddag meddelte jeg utenriksminister Stray hva som hadde funnet sted. Samme dag forpliktet h.r.advokat Haugestad seg til å gi en skriftlig erklæring til meg, men jeg fikk den ikke før lørdag.

Ettersom den pressemelding jeg hadde sendt ut onsdag den 24. februar, ikke hadde gjort slutt på mistenkeliggjørelsen av meg, fant jeg da fredag kveld den 26. å ville sende ut over NTB og kringkastingen den redegjørelse som tør være kjent for alle i denne sal. Den skriftlige erklæring om at «Dagbladet»s opplysninger ikke kan føres tilbake til meg, er datert 27. februar og er undertegnet av både h.r.advokat Haugestad og hans presse-sjef, John Lager. Samme dag brakte for øvrig «Dagbladet», som kjenner den virkelige kilden, en uttalelse om at verken Haugestad eller Lager er opphavsmenn for «Dagbladet»s anførsler.

Ambassadør Halvorsens rapport var merket FORTROLIG, men den var ikke et dokument som kommer inn under «Instruks for behandling av dokumenter som av sikkerhetsmessige grunner må beskyttes». Det er en instruks som er fastsatt ved kgl. res. av 4. mai 1962. Dette vil fremgå av hva det i instruksens sies om dens formål og anvendelse. Formålet er, jeg siterer:

«å fastsette ensartede behandlingsregler for å hindre at opplysninger som må beskyttes av hensyn til Norges eller dets alliertes interesser kommer til uvedkommendes kunnskap».

Om anvendelsen heter det:

«Instruksens kommer til anvendelse når det

skal behandles saker som av sikkerhetsmessige – uthevet – «grunner må beskyttes. Instruksens anvendes ikke på saker som av andre grunner må gis beskyttelse, eksempelvis administrative eller økonomiske grunner. Slike saker skal behandles etter særskilte retningslinjer og med andre beskyttelsesgrader (stikkord) enn de som er nyttet i denne instruks.»

Utenriktjenesten anvender i stor utstrekning merket FORTROLIG også på dokumenter som etter sitt innhold ikke hører inn under den instruks jeg nettopp har sitert.

Det eksisterer også en gradering med merket TAUSHETSPLIKT. Den ble fastsatt ved rundskriv fra statsministeren til departementene 1. august 1962, og gjelder dokumenter som av andre grunner enn de sikkerhetsmessige trenger særskilt beskyttelse. Denne gradering synes særlig å være brukt i Finansdepartementet, men også i andre departementer, ved behandling av saker som gjelder statens interesser i visse økonomiske og administrative spørsmål, og for å verne om enkeltpersoners velferd.

Ambassadør Halvorsens rapport var som nevnt merket FORTROLIG og inneholdt politisk informasjon i tilknytning til Norges forhandlinger med Fellesskapet. Den ble av Utenriksdepartementet sendt bl.a. til Regjeringens medlemmer. Når det gjelder politisk informasjon, må regjeringsmedlemmene etter min mening ha anledning til å øve et visst personlig skjønn angående bruken av slike informasjoner. Men vedkommende bærer samtidig ansvaret for at den nødvendige diskresjon blir iaktatt, slik at offentlige interesser ikke skades.

Den betraktning jeg her har anstilt, mener jeg har generell gyldighet. Den bruk et regjeringsmedlem gjør av fortrolige opplysninger, må vurderes ut fra det konkrete tilfelle.

Jeg har tidligere i denne redegjørelse forklart den ubetenksomhet jeg begikk ved å vise h.r.advokat Haugestad rapporten, slik jeg gjorde. Dette har jeg beklaget.

Under den forhandlings situasjon som Norge i dag befinner seg i, må meget av den informasjon som myndighetene sitter inne med, være fortrolig. Det er vanlig under slike forhold. Men samtidig har allmennheten et berettiget krav på i størst mulig utstrekning å bli orientert. Det gjelder spørsmål av den største nasjonale rekkevidde, og vi vet at det rår ulike syn i vårt folk om den vei vi bør velge. Dette stiller den politiske ledelse overfor vanskelige avveininger med hensyn til hva som til enhver tid kan og bør meddeles offentligheten.

Så mye om denne sak som jeg har redegjort for. Det var hva jeg ville si om de forhold.

Til slutt noen ord om regjeringssamarbeidet:

Dette regjeringssamarbeidet basert på fire forskjellige partier har nå vart i fem og et halvt år — et langt tidsrom for en samarbeidsregjering bygd på fire partier. Mange betydelige saker er løst, og jeg håper på en måte som vil vise seg å være til gagn for vårt folk. Og tillat meg hr. president, å si ved denne anledning hva jeg ofte før har uttalt, at samarbeidet mellom regjeringskollegene har vært godt. Men naturligvis er det saker hvor det er forskjellig oppfatning mellom partiene. Det er en helt naturlig ting.

Fra tid til annen har det i pressen kommet ytringer i den retning at Regjeringen måtte rekonstrueres. Det kan ikke være bestemmende for en regjering, for det er ikke pressens reaksjoner de parlamentariske beslutninger skal bygges på. Det må imidlertid nevnes at også ledende politikere innen koalisjonspartiene har kommet med uttalelser med klare ønskemål om at Regjeringen måtte få en annen ledelse. Den saken som er redegjort for i dag, er den hendelse som har utløst den akutte krisesituasjonen. Senterpartiets statsråder har vurdert situasjonen slik at den aktuelle saken ikke i seg selv er av en slik karakter at den betinger at Regjeringen må gå av. Høyres, Kristelig Folkepartis og Venstres statsråder har kommet til den motsatte konklusjon. På bakgrunn av denne kjensgjerning er det bare én naturlig utgang, nemlig at Regjeringen leverer Kongen sin søknad om avskjed. Dette vil bli gjort umiddelbart etter dette møtets slutt.

Presidenten: Hr. Bratteli har bedt om ordet.

Trygve Bratteli: Jeg må innrømme at jeg i dag hadde ventet at det her hadde kommet en erklæring fra Regjeringen. Statsministeren har gjort oppmerksom på at det han har lagt fram her, er en personlig erklæring, en personlig begrunnelse, og det får vi da bare notere oss.

Men som bakgrunn for det jeg i det følgende skal si, må jeg understreke at det her dreier seg om en regjeringskrise som ikke har utviklet seg i Stortinget. Det er en regjeringskrise som har utviklet seg innenfor den koalisjon som ligger til grunn for Regjeringen. Stortinget ble først brakt i direkte kontakt med denne krise ved den personlige melding som statsministeren har lagt fram her i dag. Jeg legger ikke skjul på at for oss

som på denne måte har stått utenfor det hele, og bare hørt ryktevis hva som angivelig har skjedd fra dag til dag, føles det kanskje en smule pinlig på denne måte å bli delaktig i det som åpenbart er en videreføring av den indre diskusjon i koalisjonen. Det forekommer meg at der i den personlige redegjørelse som ble gitt, var atskillig stoff som sannsynligvis ikke vil gå over i historien ubesvart fra de øvrige som har deltatt under krisens utvikling, altså de øvrige koalisjonspartiene. Den side av saken kan jeg for øvrig i dette øyeblikk ikke si noe mer om; der får en bare imøtese hva som senere måtte komme.

Men jeg må også gjøre en merknad til det som her ble gitt som en personlig redegjørelse — ikke om selve innholdet i den, for det får koalisjonen gjøre opp seg imellom, men om den rent politiske siden ved den krisen som har utviklet seg, og som nå foreligger, og hvor det også er atskillig å bemerke til den redegjørelse som her ble gitt; men de merknader jeg nå gjør, kan selvfølgelig bare være rent foreløpige.

Når det gjelder selve denne saken om taushetsplikten, er det selvfølgelig ikke mulig å ta den opp til behandling her nå på grunnlag av den muntlige redegjørelsen vi nettopp har hørt. Men som jeg skal komme tilbake til om et øyeblikk, er jo dette bare en bisak i den krise som i lengre tid har utviklet seg. Jeg går ut fra at når det gjelder selve dette brudd på taushetsplikten, er det en sak en i annen sammenheng og med bedre tid får finne ut av hvordan en vil behandle. Jeg akter ikke å trekke noen endelige konklusjoner om det på det nåværende tidspunkt. Men jeg vil gjerne i forbifarten anmerke til den redegjørelse som ble gitt om også denne side av saken, at denne overrekkeelse av et dokument fra statsministeren til lederen for Folkebevegelsen på flyet på vei til København jo neppe kan ses som et bidrag til å meddele offentligheten viktige opplysninger som en eventuelt var kommet til at offentligheten hadde behov for eller krav på. Det ble jo opplyst i den erklæring som ble sendt ut av statsministeren selv umiddelbart etter dette, at høyesterettsadvokat Haugestad hadde fått se dette dokumentet under den uttrykkelige forutsetning at innholdet ikke skulle meddeles videre. Og derfor kunne denne overrekkeelse av dokumentet til høyesterettsadvokaten ikke være noe gagnlig bidrag til å gjøre offentligheten kjent med dokumenter i markedssaken som en eventuelt måtte mene at offentligheten hadde krav på.

Såpass om det, men jeg går ut fra at selve denne saken om brudd på taushetsplikten